

L.076/98

N
omnibus

TAYLOR NELSON	SOFRES
	
OBOP	

SUKCESY I PORAŻKI
PIERWSZEJ DEKADY TRZECIEJ RZECZPOSPOLITEJ
PLEBISCYT MEDIÓW POLSKICH I SONDAŻ OBOP

Warszawa, maj 1999

OBOP

Ośrodek Badania Opinii Publicznej Sp. z o.o.

ul. Dereniowa 11, 02-776 Warszawa

Tel.: (48 22) 648 2044 (-46), 644 9995 Fax: (48 22) 644 9947 e-mail: obop@obop.com.pl www.obop.com.pl

Biura w ponad 30 krajach

Grupa Taylor Nelson Sofres

W maju 1999 r., w związku z dziesiątą rocznicą wyborów czerwcowych i zmianą ustroju w Polsce, „Gazeta Wyborcza”, program I Telewizji Polskiej i program I Polskiego radia ogłosiły plebiscyt „Nasze triumfy, nasz klęski”. Między 3 a 18 maja GW dzień po dniu zamieszczała kupony z nazwami kolejnych trzech spośród 36 „najważniejszych wydarzeń i zjawisk minionego dziesięciolecia”; każdej trójce towarzyszyły zwięzłe notki o tych wydarzeniach. Ponadto, w dniach 18, 19 i 20 maja GW zamieściła kupon zbiorczy obejmujący wszystkie wydarzenia. „Które z nich uważacie Państwo za triumf, które za klęskę” - pytała gazeta i zachęcała do wysyłania kuponów do redakcji. Każde z przedstawionych do oceny wydarzeń można było uznać za triumf lub za klęskę; można było ocenić wszystkie lub tylko niektóre z wydarzeń. Kupony uczestniczyły w losowaniu nagród rzeczowych.

Plebiscyt był dużym przedsięwzięciem medialnym. GW zamieszczała typowania znanych osobistości. „Jedynka” rejestrowała telefoniczne wypowiedzi, by je potem puścić na antenę, a TVP trzy razy dziennie przedstawiała kolejne wydarzenia ostatniej dekady. Na plebiscyt wpłynęło 35 587 kuponów, z tego 30 278 kuponów indywidualnych i 5 309 kuponów zbiorowych.

Z pomysłu plebiscytu *Nasze triumfy, nasze klęski* skorzystał Ośrodek Badania Opinii Publicznej i w tym samym czasie, w dniach 15-17 maja 1999 r. przeprowadził na ogólnopolskiej reprezentacyjnej próbie losowej sondaż ankietowy, w którym badanych poproszono o ocenę dokładnie tych samych co w plebiscycie 36 wydarzeń i zjawisk; badanie zrealizowano na zlecenie TVP. Zadawane respondentom pytanie brzmiało: *Mija dziesięć lat od zmiany ustroju w Polsce. Proszę Pana(ią) o oceny wydarzeń i zjawisk ostatniego dziesięciolecia. Czy uważa je Pan(i) za sukces, czy za porażkę, za tryumf, czy za klęskę?*. Dopuszczano także odpowiedzi typu „trudno powiedzieć”. W plebiscycie badani mogli zrezygnować z oceny któregoś z trzech (lub z 36 w przypadku kuponu zbiorczego) wydarzeń - sondażowe „trudno powiedzieć” było odpowiednikiem tej rezygnacji. Aby maksymalnie upodobnić odpowiadanie w sondażu do głosowania w plebiscycie, ankieter czytał badanemu kolejno po trzy

wydarzenia, pogrupowane tak jak na kuponach GW. Zrealizowano 1062 wywiady, co stanowi 71% założonej wielkości próby.

Zwracamy uwagę, że zarówno uczestnicy plebiscytu, jak i respondenci OBOP nie porządkowali przedstawionych im 36 wydarzeń i zjawisk według ważności, która im przypisywali, lecz tylko klasyfikowali każde z wydarzeń jako sukces lub porażkę. Przedstawione w tym raporcie szeregi nie są agregacją uporządkowań indywidualnych. Podane tu *odsetki informują zatem nie tyle o wadze tych sukcesów lub porażek, ile o stopniu zgodności ich ocen w społeczeństwie*. Najwyższe miejsce wydarzenia w szeregu oznacza, że jest ono tym wydarzeniem, które jest „najbardziej zgodnie” uznawane za sukces, a nie za porażkę. Miejsce najniższe oznacza, że wydarzenie jest „najbardziej zgodnie” uznawane za porażkę, a nie za sukces. W środku szeregu znajdują się wydarzenia, co do oceny których społeczeństwo jest najbardziej podzielone.

Jeśli ktoś chce uznać te szeregi za uporządkowania według ważności, to musiałby uznać, że powszechność uznawania danego wydarzenia za sukces lub porażkę stanowi *kryterium* wyznaczające ważność wydarzenia. Siódme miejsce, które w sondażowym rankingu porażek zajął „poziom polskiej piłki nożnej”, uznany za porażkę przez 72% badanych uświadamia ryzyko związane z przechodzeniem od częstości do ważności. Drugie miejsce tego zjawiska na liście porażek, uzyskanej w wyniku plebiscytu - przed sytuacją rolnictwa i bezrobociem - stanowi już dowód niedopuszczalności takich wnioskowań.

Sondaż OBOP: sukcesy i porażki

Wyniki sondażu zawiera tabela 1. Wydarzenia i zjawiska uporządkowano według zbiorczych *ocen netto* tj. różnic między procentem ocen „sukces” i procentem ocen „porażka”; oceny netto podane są w punktach procentowych.

Tabela 1. Sukcesy i porażki w sondażu OBOP

Proszę o oceny wydarzeń i zjawisk ostatniego dziesięciolecia. Czy uważa je P. za sukces, czy za porażkę, za tryumf czy za klęskę?		sukces	porażka	ocena netto (różnica między odsetkami „sukces” i „porażka”)	trudno powiedzieć
1	pełne półki w sklepach	94,0	2,7	91,3	3,3
2	wyjście wojsk rosyjskich z Polski	92,7	2,3	90,4	5,0
3	swoboda podróżowania za granicę	93,2	3,1	90,1	3,7
4	ujawnienie prawdy o Katyniu	87,3	3,1	84,2	9,6
5	zniesienie cenzury	80,9	6,8	74,1	12,3
6	wejście Polski do NATO	75,2	9,5	65,7	15,3
7	uchwalenie Konstytucji - 1997 r.	71,8	8,4	63,4	19,8
8	Okragły Stół - 1989 r.	71,5	11,5	60,0	17,0
9	spadek inflacji poniżej 10 proc.	69,4	11,4	58,0	19,2
10	wzrost liczby samochodów	72,1	14,1	58,0	13,8
11	Aleksander Kwaśniewski prezydentem - 1995 r.	62,6	17,6	45,0	19,8
12	wybory 1989 r. - sukces „Solidarności”	62,1	18,1	44,0	19,8
13	stowarzyszenie z Unią Europejską	57,2	17,1	40,1	25,7
14	rozwój samorządów lokalnych	55,2	17,6	37,6	27,2
15	wprowadzenie religii do szkół	56,3	26,6	29,7	17,1
16	powstanie AWS - zjednoczenie prawicy	42,8	23,3	19,5	33,9
17	powstanie SLD - zjednoczenie lewicy	37,1	21,9	15,2	41,0
18	wejście do Polski zagranicznych koncernów	43,1	33,1	10,0	23,8
19	Lech Wałęsa prezydentem - 1990 r.	43,9	41,8	2,1	14,3
20	nowe województwa i powiaty - 1998 r.	31,7	39,4	-7,7	28,9
21	prywatyzacja polskiej gospodarki	35,3	44,0	-8,7	20,7
22	pierwszy plan Balcerowicza - 1989-1990	32,2	42,4	-10,2	25,4
23	polityka grubej kreski od 1989 r.	21,0	35,4	-14,4	43,6
24	ustawowe ograniczenie dopuszczalności aborcji	27,4	47,3	-19,9	25,3
25	sytuacja kultury polskiej	26,7	50,8	-24,1	22,5
26	lustracja - 1999 r.	23,2	48,6	-25,4	28,2
27	krzyże na żwirowisku w Oświęcimiu	18,6	56,4	-37,8	25,0
28	poziom moralny elit politycznych	11,2	57,1	-45,9	31,7
29	reforma [służby] zdrowia w 1999 r.	14,9	68,1	-53,2	17,0
30	poziom polskiej piłki nożnej	9,2	72,2	-63,0	18,6
31	pojawienie się płatnego szkolnictwa	12,4	75,6	-63,2	12,0
32	powiększenie różnic majątkowych między ludźmi	9,2	78,3	-69,1	12,5
33	stan bezpieczeństwa obywateli	10,2	79,4	-69,2	10,4
34	sytuacja mieszkaniowa Polaków	5,4	85,0	-79,6	9,6
35	sytuacja polskiego rolnictwa	2,9	90,5	-87,6	6,6
36	pojawienie się bezrobocia	4,0	93,6	-89,6	2,4

Uszeregowanie wydarzeń według ocen netto nie pokrywa się dokładnie z ich uporządkowaniem według odsetka ocen ich jako sukcesów, ani też nie jest dokładnie odwrotne od ich uporządkowania według odsetka ocen ich jako porażek. Dzieje się

tak dlatego, że badani udzielali (spontanicznie) także odpowiedzi typu „trudno powiedzieć”, a odsetek takich odpowiedzi zawierał się w szerokim przedziale 2,2 - 41,0. Dla wygody użytkowników podajemy więc oddzielnie uporządkowanie wydarzeń według odsetka ocen „sukces” oraz uporządkowanie według odsetka ocen „porażka”.

Sukcesy dziesięciolecia 1989-1999

(dane w proc.)

1. Pełne półki w sklepach	94,0%
2. Swoboda podróżowania za granicę	93,2%
3. Wyjście wojsk rosyjskich z Polski	92,7%
4. Ujawnienie prawdy o Katyniu	87,3%
5. Zniesienie cenzury	80,9%
6. Wejście Polski do NATO	75,2%
7. Wzrost liczby samochodów	72,1%
8. Uchwalenie Konstytucji - 1997 r.	71,8%
9. Okrągły Stół - 1989 r.	71,5%
10. Spadek inflacji poniżej 10 proc.	69,4%
11. Aleksander Kwaśniewski prezydentem - 1995 r.	62,6%
12. Wybory 1989r.- sukces „Solidarności”	62,1%
13. Stowarzyszenie z Unią Europejską	57,2%
14. Wprowadzenie religii do szkół	56,3%
15. Rozwój samorządów lokalnych	55,2%
16. Lech Wałęsa prezydentem - 1990 r.	43,9%
17. Wejście do Polski zagranicznych koncernów	43,1%
18. Powstanie AWS - zjednoczenie prawicy	42,8%
19. Powstanie SLD - zjednoczenie lewicy	37,1%
20. Prywatyzacja polskiej gospodarki	35,3%
21. Pierwszy Plan Balcerowicza - 1989-1990	32,2%
22. Nowe województwa i powiaty - 1998 r.	31,7%
23. Ustawowe ograniczenie dopuszczalności aborcji	27,4%
24. Sytuacja kultury polskiej	26,7%
25. Lustracja - 1999 r.	23,2%
26. Polityka grubej kreski od 1989 r.	21,0%
27. Krzyże na zwirowisku w Oświęcimiu	18,6%
28. Reforma [służby] zdrowia w 1999 r.	14,9%
29. Pojawienie się płatnego szkolnictwa	12,4%
30. Poziom moralny elit politycznych	11,2%
31. Stan bezpieczeństwa obywateli	10,2%
32. Powiększenie różnic majątkowych między ludźmi	9,2%
33. Poziom polskiej piłki nożnej	9,2%
34. Sytuacja mieszkaniowa Polaków	5,4%
35. Pojawienie się bezrobocia	4,0%
36. Sytuacja polskiego rolnictwa	2,9%

Porażki dziesięciolecia 1989 - 1999

(dane w proc.)

1. Pojawienie się bezrobocia	93,6%
2. Sytuacja polskiego rolnictwa	90,5%
3. Sytuacja mieszkaniowa Polaków	85,0%
4. Stan bezpieczeństwa obywateli	79,4%
5. Powiększenie różnic majątkowych między ludźmi	78,3%
6. Pojawienie się płatnego szkolnictwa	75,6%
7. Poziom polskiej piłki nożnej	72,2%
8. Reforma [służby] zdrowia w 1999 r.	68,1%
9. Poziom moralny elit politycznych	57,1%
10. Krzyże na żwirowisku w Oświęcimiu	56,4%
11. Sytuacja kultury polskiej	50,8%
12. Lustracja -1989 r.	48,6%
13. Ustawowe ograniczenie dopuszczalności aborcji	47,3%
14. Prywatyzacja polskiej gospodarki	44,0%
15. Pierwszy plan Balcerowicza - 1989-1990	42,4%
16. Lech Wałęsa prezydentem - 1990 r.	41,8%
17. Nowe województwa i powiaty - 1998 r.	39,4%
18. Polityka grubej kreski - od 1989 r.	35,4%
19. Wejście do Polski zagranicznych koncernów	33,1%
20. Wprowadzenie religii do szkół	26,6%
21. Powstanie AWS - zjednoczenie prawicy	23,3%
22. Powstanie SLD - zjednoczenie lewicy	21,9%
23. Wybory 1989 r.- sukces „Solidarności”	18,1%
24. Aleksander Kwaśniewski prezydentem - 1995 r.	17,6%
25. Rozwój samorządów lokalnych	17,6%
26. Stowarzyszenie z Unią Europejską	17,1%
27. Wzrost liczby samochodów	14,1%
28. Okrągły Stół - 1989 r.	11,5%
29. Spadek inflacji poniżej 10 procent	11,4%
30. Wejście Polski do NATO	9,5%
31. Uchwalenie Konstytucji - 1997 r.	8,4%
32. Zniesienie cenzury	6,8%
33. Swoboda podróżowania za granicę	3,1%
34. Ujawnienie prawdy o Katyniu	3,1%
35. Pełne półki w sklepach	2,7%
36. Wyjście wojsk rosyjskich z Polski	2,3%

Czytelnictwo „Gazety Wyborczej” a oceny wydarzeń dziesięciolecia

Czytelnicy GW istotnie różnią się w ocenach od ludzi, którzy GW nie czytają (*non-readers*). W tabeli podano zróżnicowanie ocen netto między regularnymi czytelnikami GW (czytają przynajmniej 2-3 razy w tygodniu; 10,2% badanych) a badanymi, którzy GW w ogóle nie czytają (62,5% badanych). Pełne zróżnicowanie ocen „sukces” i ocen „porażka” w bardziej szczegółowych kategoriach czytelników GW podane jest w tabelach aneksowych.

Tab. 2. Sukcesy i porażki a czytelnictwo GW

Proszę o oceny wydarzeń i zjawisk ostatniego dziesięciolecia. Czy uważa je P. za sukces, czy za porażkę, za tryumf czy za klęskę?	sondaż OBOP - cała próba		stali i regularni czytelnicy GW	sporadyczni czytelnicy GW	w ogóle nie czytają GW
	ranga	%			
pełne półki w sklepach	1	91,3	93	93	90
wyście wojsk rosyjskich z Polski	2	90,4	100	87	90
swoboda podróżowania za granicę	3	90,1	94	89	90
ujawnienie prawdy o Katyniu	4	84,2	88	89	84
zniesienie cenzury	5	74,1	81	81	70
wejście Polski do NATO	6	65,7	67	73	62
uchwalenie Konstytucji - 1997 r.	7	63,4	85	66	59
Okragły Stół - 1989 r.	8	60,0	76	65	87
spadek inflacji poniżej 10 proc.	9	58,0	86	72	51
wzrost liczby samochodów	10	58,0	71	63	54
A. Kwaśniewski prezydentem - 1995 r.	11	45,0	52	44	45
wybory 1989 r. - sukces „Solidarności”	12	44,0	49	57	38
stowarzyszenie z Unią Europejską	13	40,1	63	54	30
rozwoj samorządów lokalnych	14	37,6	67	73	62
wprowadzenie religii do szkół	15	29,7	-8	+21	+40
powstanie AWS - zjednoczenie prawicy	16	19,5	27	24	16
powstanie SLD - zjednoczenie lewicy	17	15,2	28	19	11
wejście do Polski zagranicznych koncernów	18	10,0	34	19	2
Lech Wałęsa prezydentem - 1990 r.	19	2,1	2	4	3
nowe województwa i powiaty - 1998 r.	20	-7,7	-10	-3	-9
prywatyzacja polskiej gospodarki	21	-8,7	+8	-1	-16
pierwszy plan Balcerowicza - 1989-1990	22	-10,2	+30	0	-21
polityka grubej kreski od 1989 r.	23	-14,4	-5	-16	-15
ustawowe ograniczenie dopuszczalności aborcji	24	-19,9	-41	-19	-17
sytuacja kultury polskiej	25	-24,1	-45	-17	-23
lustracja - 1999 r.	26	-25,4	-26	-19	-28
krzyże na Żwirowisku w Oświęcimiu	27	-37,8	-68	-41	-32
poziom moralny elit politycznych	28	-45,9	-54	-42	-46
reforma [służby] zdrowia w 1999 r.	29	-53,2	-63	-52	-54
poziom polskiej piłki nożnej	30	-63,0	-77	-69	-58
pojawienie się płatnego szkolnictwa	31	-63,2	-41	-54	-71
powiększenie różnic majątkowych między ludźmi	32	-69,1	-53	-66	-73
stan bezpieczeństwa obywateli	33	-69,2	-63	-69	-70
sytuacja mieszkaniowa Polaków	34-	79,6	-81	-79	-79
sytuacja polskiego rolnictwa	35	-87,6	-88	-88	-87
pojawienie się bezrobocia	36	-89,6	-79	87	-92

Pokazać profil czytelników GW można najlepiej przez porównanie ocen regularnych czytelników GW z badanymi, którzy GW w ogóle nie czytają; czytelnicy sporadyczni czasem znajdują się między tymi dwoma kategoriami, a czasami - nie.

Tak więc czytelnicy regularni *bardziej niż non-readers* cenią:

- wyjście wojsk rosyjskich z Polski (wyższa pozytywna ocena netto)
- zniesienie cenzury (jw.)
- uchwalenie Konstytucji (jw.)
- spadek inflacji poniżej 10% (jw.)
- wzrost liczby samochodów (jw.)
- wybory 1989 - sukces „Solidarności” (jw.)
- stowarzyszenie z Unią Europejską (jw.)
- powstanie AWS (jw.)
- powstanie SLD (jw.)
- wejście do Polski zagranicznych koncernów (jw.)
- prywatyzację polskiej gospodarki (wśród regularnych czytelników GW dominują oceny pozytywne, a wśród *non-readers* - oceny negatywne)
- pierwszy Plan Balcerowicza (jw.)
- politykę grubej kreski (niższa negatywna ocena netto)
- pojawienie się prywatnego szkolnictwa (jw.)
- powiększenie różnic majątkowych (j.w.)
- pojawienie się bezrobocia (jw.)

Regularni czytelnicy GW natomiast oceniają *gorzej niż ludzie, którzy nie czytają GW w ogóle* następujące wydarzenia i zjawiska:

- Okrągły Stół (niższa pozytywna ocena netto)
- wprowadzenie religii do szkół (wśród regularnych czytelników GW dominują oceny negatywne, a wśród *non-readers* - oceny pozytywne)
- ustawowe ograniczenie dopuszczalności aborcji (wyższa negatywna ocena netto)
- sytuację kultury polskiej (jw.)
- krzyże na Żwirowisku (jw.)
- poziom moralny elit politycznych (jw.)
- reformę służby zdrowia (jw.)
- poziom polskiej piłki nożnej (jw.)

Różnice ocen między regularnymi czytelnikami GW a pozostałą częścią zbiorowości, a także między ogółem czytelników GW a ogółem populacji w dużej części wynikają ze specyficznego składu społecznego i orientacji politycznej czytelników GW. W tabeli aneksowej „Czy i jak często na ogół czytuje Pan „Gazetę Wyborczą?” pokazano, że czytelnictwo GW, zwłaszcza regularne

- rośnie regularnie wraz z wykształceniem, a skokowo po przekroczeniu progu wykształcenia wyższego;
- rośnie regularnie wraz z wielkością miejsca zamieszkania, a skokowo w największych miastach (powyżej 500 tys.);
- jest największe wśród kierowników i specjalistów;
- rośnie wraz z poprawą własnej sytuacji materialnej; szczególnie wysokie jest wśród ludzi dobrze sytuowanych;
- zdecydowanie największe jest wśród sympatyków Unii Wolności.

Czynniki sprzyjające regularnemu czytelnictwu GW sprzyjają równocześnie uznawaniu za sukces planu Balcerowicza. Bardzo silny związek czytelnictwa GW z oceną planu Balcerowicza w dużej mierze tłumaczy się zdecydowanie wyższym niż przeciętne wykształceniem czytelników GW. Niemniej jednak w obrębie poszczególnych grup wykształcenia wysoka ocena planu Balcerowicza rośnie wraz z wykształceniem, szczególnie silnie w grupie wyższego wykształcenia. Zapewne inne różnice społeczne między czytelnikami a nie-czytelnikami GW wyjaśniłyby dodatkową część stwierdzonych między nimi różnic w opiniach.

Uwarunkowania ocen

Uzyskane szeregi mogą być przedmiotem niezliczonych interpretacji. Interpretacje te pochodzić będą jednak spoza materiału sondażowego. Warto zwrócić uwagę, że wydarzenia najbardziej zgodnie oceniane jako sukcesy i najbardziej zgodnie oceniane jako porażki z definicji w najmniejszym stopniu zależą od indywidualnych doświadczeń badanych, lecz zostały ukształtowane przez wspólne doświadczenie całego społeczeństwa. Od położenia społecznego jednostek i ich

orientacji politycznych powinny zależeć natomiast wydarzenia najbardziej kontrowersyjne społecznie, będące przedmiotem publicznych sporów. Najbardziej spornymi, bo dzielącymi społeczeństwo na części najbliższe połowom są:

- wybór Lecha Wałęsy na prezydenta (+2,1 punktu)
- reforma administracyjna 1998 (-7,7)
- prywatyzacja polskiej gospodarki (-8,7)
- wejście do Polski zagranicznych koncernów (ocena netto +10 punktów proc.)
- pierwszy plan Balcerowicza (-10,2)
- polityka grubej kreski (-14,4)
- powstanie SLD - zjednoczenie lewicy (+15,2)

Przegląd tabel pokazuje, że wydarzeniem, którego ocena w szczególnym stopniu zależy od cech położenia społecznego jednostek jest plan Balcerowicza; zapewne zresztą chodzi tu o zmianę ekonomiczną, której plan i nazwisko Leszka Balcerowicza stały się symbolami. Ocena tego wydarzenia najsilniej dzieli Polaków znajdujących się w różnych miejscach społeczeństwa. Ocena netto planu Balcerowicza (% ocen „sukces” - % ocen „porażka”) maleje systematycznie wraz z wiekiem (+16 w grupie 15-19 lat; - 23 w grupie powyżej 60 lat), silnie rośnie wraz z wykształceniem (-27 w grupie wykształcenia podstawowego, a +52 w grupie wykształcenia wyższego), rośnie wraz z wielkością miejsca zamieszkania (-30 na wsi, a +9 w miastach 100-500 tys i +2 powyżej 500 tys.) i miejscem w strukturze warstwowo-zawodowej (oceny pozytywne netto plan zyskuje tylko wśród kierowników, specjalistów, prywatnych przedsiębiorców oraz uczniów i studentów), oraz własną sytuacją materialną (dobra + 26, złą -32). Wśród badanych o poglądach lewicowych ocena netto wynosi -39, a prawicowych +15; wśród sympatyków UW + 60, AWS +14, zaś PSL -35, a SLD - 22.

Zależność oceny planu Balcerowicza jako sukcesu czy klęski od grupy społeczno-zawodowej podajemy w formie tabelarycznej.

Tab. 3 Ocena planu Balcerowicza a przynależność do grupy społeczno-zawodowej

dane w proc.

Grupa społeczno-zawodowa	sukces	porażka	trudno powiedzieć
kierownicy, specjaliści	69	20	11
prywatni przedsiębiorcy	52	30	18
rolnicy	14	71	15
pracownicy szeregowi	37	47	16
gospodynie domowe	21	45	34
emeryci i renciści	29	50	21
uczniowie i studenci	36	17	46
bezrobotni	22	48	30

Stosunek do planu Balcerowicza dzieli więc społeczeństwo nie tylko statystycznie, lecz także socjologicznie - różnice w ocenach planu przebiegają wzdłuż istniejących różnic społecznych. W badaniach opinii publicznej najzupełniej wyjątkowo znajduje się tak silne zależności poglądów od położenia społecznego.

Oceny innego spośród najbardziej niezgodnie ocenianych wydarzeń - polityki grubej kreski nie zależą tak silnie od położenia społecznego jak oceny planu Balcerowicza. Tę różnicę pokazano w tabeli 4.

Tab. 4. Wykształcenie i sytuacja materialna a ocena planu Balcerowicza i polityki grubej kreski

dane w proc

		plan Balcerowicza			polityka grubej kreski		
		sukces	porażka	trudno powiedzieć	sukces	porażka	trudno powiedzieć
wykształce nie	podstawowe	21	48	32	17	32	51
	zasadnicze zawodowe	23	49	28	20	37	43
	średnie	35	41	23	21	36	43
	wyższe	70	18	11	33	38	29
sytuacja materialna	dobra	50	24	26	25	35	40
	średnia	33	42	25	20	37	43
	zła	21	53	25	20	34	47

Przedmiotem dokładniejszego namysłu mogłyby być także oceny wydarzeń sprzed 10 lat: Okrągłego Stołu, wyborów czerwcowych, zniesienia cenzury. Stosowne dane znajdują się w tabelach aneksowych. Tu ograniczymy się do pokazania społecznej geografii ocen zdarzenia sprzed dokładnie 10 lat, tj. wyborów w dniu czerwca 1989 r. i sukcesu „Solidarności”.

Nie ma takiej kategorii społecznej, w której przynajmniej połowa badanych nie oceniałaby tych wyborów jako sukcesu, a nie jako porażki. Zależności tu nie są silne. Ocena netto rośnie lekko z wiekiem, silniej wraz z wykształceniem, jest nieco wyższa w mieście niż wsi, najwyższa jest w najwyższych grupach struktury warstwowo-zawodowej, jest lepsza wśród ludzi w lepszej sytuacji materialnej. Im poglądy

polityczne bliższe są prawicowym, tym ocena wyższa: wśród ludzi o poglądach lewicowych wynosi ona + 16, centrolewicowych + 53, centroprawicowych +79, a prawicowych + 78. Ocenę wyborów czerwcowych przez ludzi o różnych preferencjach wyborczych pokazano w tabeli 5.

Tab. 5. Obecne preferencje wyborcze a ocena wyborów czerwcowych

dane w proc.

Gdyby w najbliższą niedzielę odbyły się wybory do Sejmu, kandydatów której partii lub ugrupowania poparł(aby) Pan(i) w takich wyborach?	sukces	porażka	trudno powiedzieć
AWS	94	2	4
PSL	58	12	30
SLD	51	36	13
UW	85	13	2

Sondaż a plebiscyt

Tabela 6 zawiera zestawienie wyników plebiscytu GW i sondażu OBOP; wyniki sondażu - oceny netto podano w punktach procentowych, a wyniki plebiscytu w liczbach bezwzględnych; w obu wypadkach podano rangi ocen poszczególnych wydarzeń i zjawisk.

Tab. 6. Porównanie wyników plebiscyt i sondażu (rangi i oceny netto)

Proszę o oceny wydarzeń i zjawisk ostatniego dziesięciolecia. Czy uważa je P. za sukces, czy za porażkę, za tryumf czy za klęskę?	Plebiscyt GW		OBOP	
	ranga	ocena netto l. b.	ranga	ocena netto %
pełne półki w sklepach	5	6330	1	91,3
wyjście wojsk rosyjskich z Polski	3	6657	2	90,4
swoboda podróżowania za granicę	2	6671	3	90,1
ujawnienie prawdy o Katyniu	1	6799	4	84,2
zniesienie cenzury	7	5937	5	74,1
wejście Polski do NATO	9	5454	6	65,7
konstytucja 1997	11	5170	7	63,4
Okragły Stół - 1989 r.	6	6028	8	60,0
spadek inflacji poniżej 10 proc.	4	6354	9	58,0
wzrost liczby samochodów	16	2840	10	58,0
Aleksander Kwaśniewski prezydentem - 1995 .	18	2061	11	45,0
wybory 1989 r. - sukces „Solidarności”	10	5311	12	44,0
stowarzyszenie z Unią Europejską	11	4793	13	40,1
rozwój samorządów lokalnych	14	4581	14	37,6
wprowadzenie religii do szkół	21	827	15	29,7
powstanie AWS - zjednoczenie prawicy	17	2251	16	19,5
powstanie SLD - zjednoczenie lewicy	22	469	17	15,2
wejście do Polski zagranicznych koncernów	13	4611	18	10,0
Lech Wałęsa prezydentem - 1990 r.	23	-1504	19	2,1
nowe województwa i powiaty - 1998 r.	20	1626	20	-7,7
prywatyzacja polskiej gospodarki	15	3337	21	-8,7
pierwszy plan Balcerowicza - 1989-1990	8	5676	22	-10,2
polityka grubej kreski od 1989 r.	19	1677	23	-14,4
ustawowe ograniczenie dopuszczalności aborcji	25	-2194	24	-19,9
sytuacja kultury polskiej	28	-3941	25	-24,1
lustracja - 1999 r.	27	-3590	26	-25,4
krzyże na Żwirowisku w Oświęcimiu	32	-5226	27	-37,8
poziom moralny elit politycznych	33	-5566	28	-45,9
reforma [służby] zdrowia w 1999 r.	26	-3256	29	-53,2
poziom polskiej piłki nożnej	36	-5887	30	-63,0
pojawienie się płatnego szkolnictwa	24	-1789	31	-63,2
powiększenie różnic majątkowych między ludźmi	30	-4343	32	-69,1
stan bezpieczeństwa obywateli	35	-5717	33	-69,2
sytuacja mieszkaniowa Polaków	34	-5653	34	-79,6
sytuacja polskiego rolnictwa	29	-4600	35	-87,6
pojawienie się bezrobocia	31	-4393	36	-89,6

Porównanie wyników sondażu i plebiscytu ujawnia ważne i interesujące różnice między uczestnikami plebiscytu GW a respondentami reprezentatywnego sondażu.

Uczestnicy plebiscytu *zdecydowanie wyżej* cenią:

- plan Balcerowicza (różnica 14 rang; 8 pozycja w plebiscycie, 22 w sondażu);
- prywatyzację gospodarki (różnica 6 rang)
- wejście do Polski zagranicznych koncernów (5)
- spadek inflacji (5)
- politykę grubej kreski (4)

Uczestnicy plebiscytu *mniej krytycznie* niż respondenci oceniają natomiast:

- pojawienie się prywatnego szkolnictwa (różnica 7 rang)
- pojawienie się bezrobocia (6)
- sytuację polskiego rolnictwa (6)

Uczestnicy plebiscytu natomiast *bardziej krytycznie* niż ogół Polaków reprezentowany w sondażu oceniają:

- wybór Kwaśniewskiego na prezydenta (7)
- wprowadzenie religii do szkół (6)
- powstanie SLD (5)
- krzyże Żwirowisku (5)
- poziom moralny elit politycznych (5)
- wybór Lecha Wałęsy na prezydenta (4)
- uchwalenie konstytucji (6)

oraz ...

- wzrost liczby samochodów (6)
- i pełne półki w sklepach (4)

Zestawienie tych różnic z różnicami między regularnymi czytelnikami GW a ludźmi, którzy nie czytają GW w ogóle ujawnia, że:

1. Wszystkie, z wyjątkiem rolnictwa, wyższe oceny wśród głosujących w plebiscycie charakterystyczne są dla regularnych czytelników GW.
2. Niższe oceny występujące wśród głosujących w plebiscycie nie są tak charakterystyczne dla regularnych czytelników GW jak charakterystyczne były oceny wyższe. Wprowadzenie religii do szkół, krzyże na Żwirowisku i moralny poziom elit były bardziej krytycznie oceniane także przez czytelników, ale uchwalenie konstytucji i powstanie SLD było przez czytelników cenione wyżej, a ocena wyboru Lecha Wałęsy na prezydenta nie wyróżniała czytelników GW spośród ogółu.

Podsumowanie

Wyniki plebiscytu GW „Nasze triumfy, nasze klęski” skonfrontowano z wynikami sondażu OBOP, przeprowadzonego na ogólnopolskiej próbie reprezentacyjnej. Na tle podobieństwa między ocenami zjawisk ostatniej dekady uzyskanymi w plebiscycie i sondażu, widoczne są wyraźne różnice. Czytelnicy wypowiadający się w plebiscycie istotnie wyżej niż ogół oceniają zasadnicze zmiany gospodarcze w Polsce, symbolizowane przez plan Balcerowicza), w tym także mniej krytycznie oceniają ich konsekwencje negatywne; wyżej cenią też politykę grubej kreski. Oceny bardziej krytyczne (w stosunku do sondażu), uzyskane w plebiscycie nie układają się w tak wyraźny wzór. Przebija w nich jednak bardziej krytyczny stosunek do życia politycznego i ideologicznego Trzeciej Rzeczypospolitej.